

Yükseköğretimde Öğretimi Geliştirmek Amacıyla Ders İzlenesi Hazırlama: Öğretim Elemanları İçin Öneriler

Preparing a Course Syllabus to Improve Teaching in Higher Education: Suggestions for Faculty Members

Esra ERET ORHAN, Yeşim ÇAPA AYDIN, Oya YERİN GÜNERİ

ÖZ

Türkiye’de pek çok yükseköğretim kurumu, öğrencilere sundukları eğitimin ve hizmetlerin kalitesini artırmak için kayda değer bir çaba içerisinde. Bu kapsamda, bazı üniversiteler eğitim ve öğretim faaliyetleri ile ilgili tüm kurumu etkileyecek düzeyde kararlar alırlar ve değişiklikler yaparlar. Ayrıca, eğitimin ve öğretimin etkililiğinin üniversitede öğrenci başarısına etki eden önemli faktörlerden birisi olduğu gerçeğinden hareketle, öğretim elemanlarından da öğretimin ve derslerinin kalitesini artırmaları beklenir. Derslerde ders izlenesi kullanmak kaliteyi artırmanın yollarından birisidir. Kısaca ders ile ilgili öğretmen ve öğrenci arasındaki anlaşma olarak tanımlanan ders izlenesi, öğrencilere dersin amaçlarından derste kullanılacak kaynaklara kadar ders ile ilgili önemli bilgileri yazılı olarak aktarır. Akademik dönem başında her bir derste öğrencilere verilen ders izlenceleri sadece öğrencilere bilgi sağlamakla kalmaz; aynı zamanda onların öğrenmelerini teşvik etmede önemli bir rol oynar. Bu kapsamda, bu makale öğretim elemanlarına ders izlencesinin amacı, önemi ve boyutları ile ilgili bilgiler sunmanın yanı sıra ders izlenesi hazırlama konusunda yol gösterici fikirler sunmayı amaçlar. Bu çalışmada, literatürde yer alan önemli kaynaklar ve üniversitelerde bulunan öğretim ve öğrenme merkezlerinin konuyla ilgili sağladıkları bilgiler taranarak derlenmiştir. Ayrıca, Türkiye ve dünyada farklı yükseköğretim kurumlarında öğretim elemanları tarafından kullanılan toplam 28 ders izlenesi incelendi.

Anahtar Sözcükler: Ders izlenesi hazırlama, Ders izlencesi bileşenleri, Yükseköğretimi geliştirme

ABSTRACT

Many higher education institutions in Turkey are putting noteworthy efforts to improve the quality of the education and the services they provide to students. As part of these efforts, some of the universities are making decisions and changes which affect the whole educational and instructional activities. Since it is an accepted reality that the effectiveness of education is one of the major influences on students’ success at university, faculty members are also expected to do their best to increase the quality of their instruction and courses. Using a course syllabus is regarded as one of these ways. Defined briefly as a contract between instructor and students about a course, course syllabus provides the students with written information with regards to certain components of a course -from its objectives to the resources to be used. A course syllabus, given at the very beginning of a semester, not only serves to communicate necessary information

Esra ERET ORHAN (✉)

ORCID ID: 0000-0002-0908-8630

Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Öğrenme ve Öğretmeyi Geliştirme Merkezi, Ankara, Türkiye
Middle East Technical University, Center for Advancing Learning and Teaching, Ankara, Turkey
esraeret@gmail.com

Yeşim ÇAPA AYDIN

ORCID ID: 0000-0002-5463-198

Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Ankara, Türkiye; Öğrenme ve Öğretmeyi Geliştirme Merkezi, Ankara, Türkiye
Middle East Technical University, Faculty of Education, Department of Educational Sciences, Ankara, Turkey; Center for Advancing Learning and Teaching, Ankara, Turkey

Oya YERİN GÜNERİ

ORCID ID: 0000-0002-0565-4025

Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Ankara, Türkiye
Middle East Technical University, Faculty of Education, Department of Educational Sciences, Ankara, Turkey

Geliş Tarihi/Received : 27.03.2017

Kabul Tarihi/Accepted : 13.07.2017

about courses to students but also plays an important role in stimulating their learning. Within this respect, this paper aims to inform readers about course syllabus (its purpose, importance and components) and to serve as a practical guide for preparing an effective course syllabus. The study comprises a review and analysis of the existing literature and the sources provided by the teaching and learning centers of higher education institutions. Additionally, a total of 28 course syllabi from different higher education institutions all around the world were also examined.

Keywords: Preparing a course syllabus, Syllabus components, Improving higher education

GİRİŞ

Literatürde, ders izlencesi en basit şekilde “içindekiler listesi” ya da “bir dersin ana hatları” olarak ifade edilir (Altman & Cashin, 1992). Millis (2009: 5) ders izlencesini “öğretim elemanı ve öğrenci arasında her iki tarafı da öğrenme ortamını şekillendiren amaçlar ve beklentiler hakkında bilgilendirmek amacıyla hazırlanmış resmi olmayan bir sözleşme” olarak tanımlar. Fink (2012) yaptığı literatür çalışmasında, ders izlencesinin kullanım amaçlarını şu şekilde sıralar: İletişim, içeriğin aktarımı, öğretim elemanı için planlama aracı, öğrenciler için ders planı, öğretmen ve öğretimin değerlendirilmesi için tutulan bir kayıt, uyulması ve takip edilmesi gereken ilke ve yöntemleri aktaran bir anlaşma, öğrencilerin akademik ortamda sosyalleşmeleri için bir araç, öğretim elemanlarının öğretim yaklaşımlarını ve öğretim konusundaki bilgilerini gösteren bir belge. Parkes ve Harris (2002) de ders izlencesinin amaçlarını üç başlık altında toplar. Bu kapsamda ders izlencesinin öğrencilerle öğretim elemanı arasında bir kontrat, derste öğretilenlerin kalıcı bir yazılı kayıt ve öğrenciler için bir öğrenme aracı olarak rol oynadığından bahsederler.

En genel haliyle düşünüldüğünde, yükseköğretimde ders izlencesi genellikle öğrencileri bir dersle ilgili önemli konularda bilgilendirmek amacıyla dersin öğretim elemanı tarafından hazırlanır. Bu konular arasında, öğretim elemanı ile ilgili bilgiler, dersin yeri ve zamanı, ders boyunca işlenecek konular, beklentiler ve değerlendirmenin nasıl yapılacağı ile ilgili bir takım bilgiler yer alabilir. Ders izlencesi hazırlamanın teşvik edildiği yükseköğretim kurumları, ders izlencesini kurum ve öğrenciler arasındaki sözleşme olarak da düşündükleri için, öğretim elemanlarının hazırladıkları ders izlencelerini daha yakından takip ederler ve ihtiyaç duyulan bilgilerin öğrenciye doğru bir şekilde aktarıldığından emin olmak için ders izlencelerini belirli aralıklarla gözden geçirirler (Albrecht, 2009). Türkiye’de Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) ve yurtdışında “Massachusetts Institute of Technology (MIT)” bu üniversitelere örnek olarak verilebilir. Ders izlencelerinin -derslerle ilgili pek çok bilginin- web siteleri aracılığıyla herkesle paylaşıldığı üniversiteler bu konuya daha da fazla önem verirler.

Öte yandan, Cardozo (2006), ders izlencesi hazırlama konusunun yeteri kadar kuramsal çerçeveye oturtulmadığından bahseder. Ayrıca öğretim elemanları kendi alanlarına hâkim olsalar bile pek çok yükseköğretim kurumunda ders izlencesi hazırlama konusunda her hangi bir ders ya da eğitim mevcut değildir (Fink, 2012). Tüm bu nedenlerden ötürü, öğretim elemanları verdikleri derslerin izlencelerini hazırlama konusunda yeterli olamayabilirler ve bu konuda daha tecrübeli öğretim eleman-

larından yardım alıp onların gittiği yoldan gitmek durumunda kalabilirler. Bu noktada, bu çalışmanın amacı ders izlencesinin amacı, önemi ve boyutları ile ilgili bilgiler paylaşmanın yanı sıra, ders izlencesi hazırlama konusunda yol gösterici olacak öneriler sunmaktır.

Öğrencilerin dersle ilgili bilgi edindikleri ilk kaynak genellikle ders izlencesidir (Passman & Green, 2009). Bu nedenle ders izlencesinde önemli bilgilerin yer alması beklenir. Ancak, ders izlencesi yalnızca ders hakkında önemli olabilecek bilgileri öğrencilere aktarmaz; aynı zamanda öğrencilerin dersle ve öğretim elemanı ile ilgili düşüncelerini etkiler. Ders izlencesi ne derece ciddiyetle ve özenle hazırlanmışsa öğrencilerin daha ilk haftalardan o derse yaklaşımında o ölçüde daha fazla ciddiyet gözlemlenebilir. Böylece, izlence öğretim elemanının dersin hazırlık aşamasında gösterdiği çabanın bir göstergesi haline gelir. Albrecht (2009) ders izlencesinin önemiyle ilgili şunları ifade eder:

“Size yeni bir ders verildi ve bu dersin ders izlencesini hazırlamanız gerekiyor. Hangi kurumda çalıştığınıza bakmaksızın ders izlencesi bir öğretmen ve bir danışman olarak sizi karşı tarafa tanıtır. Ders izlencesi, aynı zamanda bir dönem boyunca dersin genel atmosferinin nasıl olacağını belirleyebilir ve öğrencilerin dersinizle ilgili ya heyecan duymasını sağlayabilir ya da ilgisiz kalmasına neden olabilir.” (Albrecht, 2009: 240).

Benzer şekilde, öğretim elemanları ders izlencesi aracılığıyla öğrencilerine, kendilerinin kişisel ve mesleki özellikleri, öğrencilere ve öğretmenliğe karşı tutumları ve öğretim yaklaşımlarıyla ilgili önemli ipuçları sağlarlar. Daha ilk derste ders izlencesinin öğrencilere verilmesi, onların mümkün olan en erken sürede dersin genel olarak nasıl ilerleyeceği ve içeriği hakkında bilgi sahibi olmalarını kolaylaştırır. Ayrıca öğrenciler bu sayede dönem boyunca da ihtiyaç duydukları her an öğretim elemanının dersle ilgili kuralları, değerlendirmesi, konuların haftalara göre dağılımı, öğrencilerin haftalık sorumlulukları gibi daha pek çok bilgiye ulaşabilirler.

Bir ders izlencesinin etkili bir şekilde hazırlanması hakkında literatürde pek çok öneri mevcuttur (Altman & Cashin, 1992; Diamond, 1998; Grunert O’Brien, Millis & Cohen, 2008; Svinicki & McKeachie, 2011; Millis, 2009; Matejka & Kurke, 1994). Öğretim elemanlarına kendi izlencelerini hazırlarken yol göstermesi açısından bu önerilerden bahsetmekte fayda vardır. Öncelikle, ders izlencesinin merkezinde “Öğrencilerin bu dersten en fazla faydayı sağlayabilmeleri için hangi önbilgilere ihtiyaçları vardır?” sorusu yer almalıdır. Diğer bir ifadeyle, öğrenen merkezli bir yaklaşım izlenmeli, öğrencilerin ilgilerine ve öğrenme ihtiyaçlarına vurgu yapılmalıdır. Bu şekilde öğrencilerin derse karşı daha pozitif bir bakış açısına sahip olma-

olasılıkları artmış olacaktır. Ayrıca, öğretim elemanları ders izlencelerini oluşturmadan önce ve oluştururken beklentilerini, prensiplerini, öğretim yaklaşımlarını ve felsefelerini gözden geçirmelidirler. Çünkü ders izlencesine yansıtacak olan tüm bu boyutlar öğrencileri derse karşı motive etmek ve onların kendi öğrenmelerinin sorumluluğunu almalarını sağlamak açısından önemli bir fırsat olabilir. Unutmamak gerekir ki ilk izlenimler genellikle pek çok insan için önemlidir. Bu nedenle öğretim elemanı bunun farkında olarak hareket etmeli ve izlencesiyle öğrencilerinde mümkün olduğunca olumlu izlenimler yaratmaya çalışmalıdır. Öğretim elemanı hazırlayacağı ders izlencesine derisiyle ilgili önemli olabilecek tüm boyutları kısa ve öz bir şekilde eklemelidir. Ancak daha ayrıntılı dokümanları - örneğin bir dönem sonu projesiyle ilgili rapor formatı ya da yapılıması gerekenlerin detayları - dönem içerisinde öğrencilere verebilir. Ders izlencesinin çok uzun ve ayrıntılı olması öğrencilerin onu okumaktan kaçınmalarına neden olabilir. Bir ders izlencesinde bulunması gereken boyutlar da öğretim elemanlarına ve öğrencilerin beklentilerine göre değişebilir.

McDonald, Siddall, Mandell ve Hughes (2010), ders izlencesinin boyutları ile ilgili yaptıkları çalışmada Kanada'da bulunan Wilfrid Laurier ve Lakehead Üniversitelerindeki öğretim elemanlarının hazırladıkları 361 ders izlencesini incelemişler ve 1399 lisans ve lisansüstü öğrencinin ders izlenceleriyle ilgili görüşlerini araştırmışlardır. Araştırma sonunda, öğretim elemanlarının ders izlencelerine çoğunlukla değerlendirme ve beklentiler, notlandırma, zorunlu okumalar, dersle ve öğretim elemanı ile ilgili genel bilgiler, teslim tarihleri, ders tanımı, haftalık çizelge gibi boyutları ekledikleri ortaya konulmuştur. Öğrencilerin ders izlencesinin içeriğinde muhakkak olması gerektiğini düşündükleri boyutlar ise değerlendirme ve zaman çizelgesidir. Çalışmayı yürüten araştırmacıların da belirttiği gibi ders izlencesini hazırlayan kişinin ders izlencesinin fonksiyonlarını, uygun pedagojik yaklaşımları ve hitap edeceği kitleyi düşünerek hareket etmesinde fayda vardır. Bir başka araştırma, öğretim elemanlarının çoğunluğunun ders izlencesinin en önemli "iletişim mekanizması" olarak gördüklerini gösterir (Fink, 2012). Öğretim elemanının ders izlencesinin amacı ve işlevi hakkındaki görüşleri onun ders izlencesinin içeriğini ve izlenceye ekleyeceği boyutları da etkileyeceği için ders izlencesinin diğer kullanım amaçlarının ve öğrencilerin ders izlencesinden beklentilerinin de göz önünde bulundurulması önemlidir. Buna paralel olarak, Türkiye'de yapılan güncel bir çalışmada Çakır ve Çelik (2014) ders izlencesi hazırlama sürecine öğrencilerin aktif olarak dâhil edilmesini ve bu süreçte ihtiyaç analizi yapılmasının öğrencilerin öğrenmeyle ilgili ihtiyaçlarını anlama ve derste kullanılacak öğrenme aktivitelerinin etkililiğini artırma anlamında önemli olduğundan bahsetmişlerdir. Ayrıca yine Türkiye'de yapılmış bir başka çalışmada araştırmacılar yirmi ayrı ders izlencesini inceleyerek değerlendirme boyutunun öğrencilere ne derece etkili bir şekilde aktarıldığını incelemişlerdir (Tokatlı & Keşli, 2009). Çalışma sonucunda ders izlencelerinin değerlendirme boyutu anlamında öğrencilere yeterli ve doğru bilgiyi aktardığı ancak öğrencilerin beklentilerinin ve görüşlerinin de ders izlencesi hazırlama konusunda ele alınması gerektiği ortaya çıkmıştır. Ayrıca çalışmada öğrencilerin ders izlencesinde olması gerektiğini düşündükleri boyutlar da

araştırılmıştır. Öğrencilerin belirttikleri boyutlar, değerlendirme türleri ve ölçütleri, haftalık çizelge, amaç ve kazanımlar, ödev teslim tarihleri, derse katılım ve yoklama, akademik dürüstlük, geç ödevler ve telafi sınavlarıdır.

Bu noktada, bir ders izlencesinde yer alabilecek boyutlardan bahsetmekte fayda vardır. Elbette ders izlencesine pek çok boyut dâhil edilebilir. Aşağıda verilen boyutları öğretim elemanları kendi ihtiyaçları doğrultusunda düzenleyebilirler ya da derslerinin içeriğine göre izlencelerine yeni boyutlar ekleyebilirler.

DERS İZLENCESİNİN BOYUTLARI

Bu bölüm için detaylı bir literatür taraması (Altman & Cashin, 1992; Albrecht, 2009; DeZure, 1998; Grunert O'Brien, Millis, & Cohen, 2008; Matejka & Kurke, 1994; Millis, 2009; Passman & Green, 2009; UDL, 2012) yapıldı ve incelenen çalışmalarda ele alınan ders izlencesi boyutları incelendi. Ayrıca yurtiçindeki ve yurtdışındaki üniversitelerden toplam 28 ders izlencesi de incelenerek bir ders izlencesinde bulunması beklenen temel boyutlar derlendi. Bu boyutlar oluşturulurken aynı zamanda üniversitelerin öğrenme ve öğretme merkezlerinin konuyla ilgili yazıları da göz önünde bulunduruldu. Literatürde önemi vurgulanan boyutların incelenen 28 ders izlencelerinde ne sıklıkla yer aldığına ilişkin detaylar Tablo 1'de görülebilir.

Tablo 1'de görüldüğü üzere paylaşılan ders izlenceleri çoğunlukla fen bilimleri alanındaki derslere aittir. Dersle ilgili bilgiler, dersin tanımı, değerlendirme ve notlandırma boyutları hemen hemen tüm ders izlencelerinde yer almaktadır. Bu üç boyutun dışında haftalık ders programı, derste kullanılacak kitaplar, dersin amaçları ve dersle ilgili kurallar da izlencelerde sıklıkla yer almaktadır. Öte yandan, akademik dürüstlük, engelli öğrencilere yönelik, öğretim yöntemleri ve teknikleri gibi boyutların önemi literatürde vurgulansa da incelenen izlencelerin çoğunluğunda bu boyutlar yer almamaktadır. Diğerlerinden farklı

Tablo 1: İncelenen Ders İzlenceleriyle İlgili Bilgiler (n = 28)

	f
Yurtiçi/Yurtdışı	
Yurtiçi	15
Yurtdışı	13
Dersin Alanı	
Fen Bilimleri	9
Sosyal Bilimler	19
İzlenide Yer Alan Boyutlar	
Dersle ilgili bilgiler	27
Öğretim elemanı ile ilgili bilgiler	21
Dersin tanımı/genel amacı	27
Öğretim yöntem metotları	7
Ders amaçları	19
Haftalık ders programı	26
Kaynaklar/kitaplar	24
Değerlendirme/notlandırma	27
Kurallar/prensipier	19
Akademik dürüstlük/intihal	13
Engellilik	5

olarak, bazı ders izlencelerinde ödevlerde kullanılacak değerlendirme çizelgeleri, ders sözleşmesi, kısa ders notları, değerlendirmeye ilişkin detaylı bilgiler de bulunmaktadır. Haftalık ders programı da bazı ders izlencelerinde tarihler verilmeden “konu başlıkları” şeklinde sunulmuştur.

Bu kapsamda bir ders izlencesinde yer alması gereken boyutlar hem literatür hem de incelenen izlenceler göz önünde bulundurularak aşağıda sunulmuştur. Bu boyutların içeriği ve kapsamı öğretim elemanının yaklaşımı, dersin ve öğrencilerin özellikleri doğrultusunda değiştirilebilir.

Ders ile İlgili Bilgiler

Bir ders izlencesi öncelikle o dersle ilgili bir takım temel bilgileri öğrencilere sunmalıdır. Bu bilgiler arasında *dersin adı, kodu, akademik dönemi, planlanan gün ve saati, yeri ve toplam kredisi* gibi bilgiler yer alabilir. Dersin laboratuvar ya da stüdyo saatleri varsa bu bilgiler de bu bölüme eklenebilir. Bunların dışında, eğer varsa, dersin web sayfasına ait bağlantı eklenebilir.

Önkoşullar: Dersin öncesinde alınması gereken dersler ya da tamamlanması gereken ön koşullar bulunuyorsa bu bölüme eklenmelidir. Böylece öğrenciler ders izlencesine bakarak ders için gerekli koşulları sağlayıp sağlayamadıklarını göreceklerdir.

Öğretim Elemanı ile İlgili Bilgiler

Dersi alan ya da almayı planlayan öğrencilerin öğretim elemanı ile ilgili bazı kişisel bilgilere ve iletişim bilgilerine ihtiyaçları vardır. Bu bölüme dâhil edilebilecek bilgiler arasında şunlar yer alabilir: Öğretim elemanının adı-soyadı, unvanı, ofis adresi, e-posta adresi, ofis telefonu, kişisel web sitesi, iletişim kutusunun bulunduğu yer (öğrencilerin öğretim elemanına ulaşamadıklarında ya da doğrudan görüşemedikleri zamanlarda dersle ilgili notlarını, ödevlerini ya da diğer dokümanları bırakabilecekleri yer) ve ofis saatleri (öğrencilerle ofiste dersle ilgili bire bir görüşme yapılan saatler). Bazı öğretim elemanları bu bölüme öğrencilerin kendilerine yalnızca acil durumlarda ulaşabilecekleri bir telefon numarası da ekleyebilirler. Bu durumda, öğrencilere bu numarayı kullanabilecekleri durumları belirtmekte ve zaman zaman bu konuyu hatırlatma fayda olabilir. Öğretim elemanı isterse bu bölüme “Bana e-posta yoluyla ulaşmanızı tercih ederim” ya da “lütfen randevu alınız” şeklinde ifadeler ekleyebilir. Bunların dışında aşağıdaki bilgiler de öğretim elemanının tercihiyle göre ders izlencesine eklenebilir: Kısa bir biyografi (eğitimi, akademik ve kişisel ilgi alanları, vb.), öğrenciler için yazılmış derse ilişkin beklentilere değinen kısa bir mektup ya da öğretim felsefesine ilişkin kısa bir açıklama (prensipleri, öğretim yaklaşımları, öğretim konusunda önemli gördüğü değerler)

Dersin asistanlarına ilişkin bilgiler: Eğer öğretim elemanı dersinde araştırma görevlilerinden destek alıyorsa, öğrencilerin ihtiyaç duyduklarında ulaşabilmeleri için araştırma görevlilerinin isimleri, iletişim bilgileri ve varsa ofis saatleri de ders izlencesinde yer alabilir. Bu bilgiler ders asistanlarının dersle ilgili sorumluluklarına bağlı olarak değişebilir. Derse yardımcı olan araştırma görevlilerinin bilgilerinin ders izlencesinde yer alması öğrencilerin onlara daha ciddiyetle yaklaşmasını da sağlayabilir.

Dersin Tanımı

Ders izlencesinde öğrencilere dersin içeriğiyle ilgili bilgi sağlanmalıdır. En minimum düzeyde üniversitenin ders kataloğunda yer alan dersle ilgili katalog tanımı bu bölüme eklenebilir. Dersin genel amacı, konusu, içeriği, bölüm müfredatındaki yeri, kimler için tasarlandığı, öğrencilerin akademik ve mesleki gelişimlerine katkılarının kısaca bahsedilebilir.

Öğrenme Yöntemleri/Öğretim Metotları

Ders boyunca kullanılması planlanan öğrenme yöntemleri ve öğretim metotlarıyla ilgili kısa bir bilgi vermek öğrencinin dersle ilgili ‘hazır bulunmuşluğunu’ arttıracaktır. Dersin akışının ne şekilde olacağından ve eğer varsa laboratuvar ya da stüdyo saatlerinin nasıl yürütüleceğinden bahsedilebilir. Ayrıca derste herhangi bir web sitesi ya da çevrimiçi öğrenme yönetim sistemi kullanılacaksa bunun etkili kullanımıyla ilgili de bilgi eklemek de fayda vardır.

Dersin Amaçları

Bu bölümde, öğretim elemanı ders kapsamında kazanılması beklenen bilgi, beceri ve yetkinlikleri tanımlar. Öğrenciler bu ifadeleri okuduklarında dersin neden gerekli olduğunu ve neler kazandıracaklarını daha detaylı bir şekilde görme şansına sahip olurlar (Albrecht, 2009). Dersin amaçları öğrencilere nasıl değerlendirilecekleri hakkında da fikir verir. Amaçlar bir liste şeklinde yazılabilir ve Bloom taksonomisine göre sınıflandırılabilir (Krathwohl, 2002).

Öğrenme çıktıları: Amaçlardan farklı olarak, öğrenme çıktıları ders başarıyla tamamlandığında, diğer bir deyişle öğrenme süreci sonunda, öğrencilerin sahip olmaları beklenen bilgi, beceri ve anlayışları tanımlar.

Haftalık Ders Programı

Bu bölümde, öğretim elemanı bir tablo kullanarak dersin konularını akademik takvimde belirtilen tarihleri, resmi tatilleri ve önemli günleri de göz önünde bulundurarak haftalara göre listeler. Her hafta öğretilmesi planlanan konuların başlıkları kısaca tarihlere göre tabloya yerleştirilebilir. Bu noktada belirtmek gerekir ki haftalık ders çizelgesi dönem içerisinde ihtiyaca göre değişebilecek bir esnekliğe sahip olmalıdır ve bu da ders izlencesinde belirtilmelidir (Altman & Cashin, 1992). Bu tabloya her hafta işlenecek konunun karşısına okunması beklenen metinler (makale, kitap bölümü, vb.), tamamlanması gereken ödevler ya da önemli tarihler (ödev teslim tarihi, dönem ortası değerlendirmesi, ürün dosyalarının toplanması gibi) de eklenirse öğrenciler için oldukça faydalı bir tablo haline gelebilir. Öğrenciler kendi çalışma planlarını bu tabloya göre oluşturabilir ve zamanlarını daha etkili yönetebilirler. Ayrıca öğretim elemanı ders kapsamında herhangi bir etkinlik yapmayı planlıyorsa ya da katılmayacağı dersler varsa bunları da tablo üzerinde belirtir. Aşağıda örnek bir tablo verilmiştir.

Dersin Zorunlu ve Yardımcı Kitapları/Kaynakları

Derste kullanılacak kitap, makale ya da diğer metinlere ilişkin detaylar ders izlencesinde belirtilmelidir. Kitapların tam isimleri, yazarları, basım tarihleri, yayınevleri gibi bilgiler öğrenci-

Tablo 2: Ders İzlenesine Eklenebilecek Örnek Haftalık Çizelge

Tarih/Hafta	Konular/Aktiviteler	Zorunlu Okumalar	Yapılması Planlanan İşler/Teslim Tarihleri
1- 03/06	İlk ders-Giriş	-	Ders izlencesinin verilmesi, Tanışma
2- 10/06	Ders izlencesi nedir ve neden önemlidir?	Bölüm 1	Öğrenci bilgi formunun doldurulması
3- 17/06	Ders izlencesinin boyutları	Bölüm 2	
4- 24/06	Ders amaçlarının yazılması	Bölüm 3 ve 4	İlk ödev teslimi: Ders izlencesine ilişkin kavram haritası

lerin doğru kitaplara daha rahat ulaşmalarını sağlayacaktır. Bu kaynaklar üniversite kütüphanesinde bulunuyorsa kütüphane numaraları da verilebilir. Çevrimiçi erişime açık olan makaleler ya da kaynaklar için de ders izlencesine öğrencilerin ulaşabilecekleri linkler eklenebilir. Zorunlu ve yardımcı kaynaklar ayrı başlıklar halinde belirtilebilir.

Dersin materyalleri: Kitap, makale gibi kaynakların dışında derste kullanılması gereken bir takım materyal ya da malzemeler (cetvel, hesap makinesi, laboratuvar önlüğü, tablet gibi) bulunuyorsa bunların listesini de ders izlencesine eklemek gerekli olabilir.

Dersin Gereklilikleri ve Öğrenmenin Değerlendirilmesi/Notlandırılması

Ders kapsamında dönem boyunca kullanılacak sınavlar, ödevler, projeler, grup çalışmaları ve derse katılım hakkında kısa bilgiler sağlamak son derece faydalıdır. Ödev ve projelerle ilgili daha detaylı dokümanlar dönem içinde öğrencilere verilebilir. Ayrıca notlandırmanın nasıl yapılacağı, her bir gerekliliğin yüzdesi (eğer, notlandırılıyorsa) bu bölüme eklenebilir. Aşağıda notlandırma ile ilgili bir örnek tablo sunulmuştur.

Dersin Kuralları/Prensipleri

Dersin sağlıklı ve etkili bir şekilde yürütülebilmesi için dersin kurallarının ve öğretim elemanının dersle ilgili prensiplerinin de ders izlencesinde yer alması önemlidir. Bu bölüme şu konularda kısa bilgiler eklenebilir: Sınavlara girilmemesi durumu, ödev ya da projelerin teslim tarihlerinin gecikmesi, telafi sınavları ile ilgili koşullar, geç kalma, hastalık ve rapor alma, sınav içinde yeme ve içme, güvenlik ve sağlık kuralları (özellikle laboratuvar dersleri için), öğrencilerden beklenen davranışlar, derslerde cep telefonu ve elektronik cihaz kullanımı, sınav düzeni, vb. Bu noktalardaki kural ve prensipler dönem başında netleştirilir ve uygulanırsa derste daha etkili bir sınıf yönetimi sağlanabilir.

Bu bölümün uzunluğuna bağlı olarak sınıf kuralları listelenebilir ya da bu prensip ve kurallar ayrı bir doküman olarak da verilebilir. Eğer öğrencilerin bilmeleri istenen kurumsal ya da bölüme ilişkin bir takım kurallar varsa bunlara ayrıca yer verilebilir.

Akademik Dürüstlük

Bu boyut dersin kuralları ve prensipleri bölümünde de verilebilir. Ancak bu konu pek çok yükseköğretim kurumu ve öğretim elemanı için oldukça önemli olduğu için incelenen ders izlencelerinin çoğunda akademik dürüstlük ve intihalin ayrı bir boyut olarak ele alındığı ortaya çıkmıştır. Öğretim elemanı bu bölümde akademik dürüstlüğün öneminden ve intihalin ne

Tablo 3: Ders İzlenesine Eklenebilecek Örnek Notlandırma Çizelgesi

Gereklilik	Notlandırma (%)
Derse katılım ve katkı	% 10
Vize (2)	20*2 = % 40
Gözlem raporları (4 Rapor)	5*4 = % 20
Final sınavı	% 30
Toplam	% 100

olduğundan ve hangi durumları kapsadığından kısa bahsedebilir ve eğer varsa üniversitenin dürüstlük ilkesine ilişkin ifade ya da ifadeleri bu bölüme ekleyebilir.

Engelli Öğrenciler

Eğer varsa üniversitedeki engelli öğrencilere yönelik destek hizmetlerinden bahsedilebilir. Ayrıca öğretim elemanı herhangi bir engeli ya da rahatsızlığı olan öğrencilerin kendisiyle görüşebileceklerine ilişkin bir not da ekleyebilir.

Yukarıda bahsedilen tüm bu boyutların yanı sıra öğretim elemanı kendi ihtiyaçları ve dersinin gereklilikleri doğrultusunda ders izlencesini düzenleyebilir. Ders izlencesinin amacına ulaşabilmesi ve öğrenci merkezli olabilmesi için öğrenci özelliklerini de göz önünde bulundurmaktır önemlidir. Yeni nesil öğrencilerin bilgiyi paragraflar yerine daha kısa cümleler halinde almayı, basılı belge yerine çevrimiçi kaynakları, ihtiyaçlarının ele alındığı ilgi çekici ve etkileşimli dokümanları tercih ettiklerini bilmekte fayda vardır (Fornaciari ve Dean, 2014).

SONUÇ

Bu derleme çalışması, öğretim elemanlarına ders izlencesinin amacı, önemi ve boyutları ile ilgili bilgiler sunmayı ve ders izlencesi hazırlama konusunda yol gösterici fikirler sunmayı hedeflemiştir. Yukarıda da değinildiği üzere iyi hazırlanmış bir ders izlencesi öğrencilere dersle ilgili ve öğretim elemanı ile ilgili pek çok mesaj taşır. Ayrıca aldıkları ders boyunca öğrencilere kılavuzluk ederek gerektiğinde yol gösterir. Bu haliyle, öğretim elemanının da yükünü önemli ölçüde hafifletir ve aynı zamanda öğretim elemanına da öğretimi boyunca yol haritası olarak eşlik eder. Ders izlencesi uygun bir şekilde hazırlandığında öğrenme ortamını desteklemenin yanı sıra öğrencilerin derse karşı ilgisini ve motivasyonunu da artırabilir (Albrecht, 2009; Millis, 2009). Parkes ve Harris'in (2002) belirttiği gibi ders izlencesi öğretim elemanının ders konusunda öğrencilerle

yaptığı bir kontrat, dersle ilgili bilgilerin kalıcı bir kaydı ve ayrıca öğrenciler için bir öğrenme aracı olarak kullanılabilir. Ders izlencesi, makale boyunca bahsedilen tüm fonksiyonları da düşünülerek akademik bir yaklaşımla hazırlanmalı ve öğrencilere sunulmalıdır.

Ayrıca makalede bir ders izlencesinde bulunması gereken boyutlara da değinilmiştir. Literatürde incelenen makaleler ve ders izlenceleri dersin tanımı, öğretim üyesine ve derse ilişkin bilgiler, dersin amaçları gibi bazı boyutların ders izlencesinde yer alması konusunda fikir birliği olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca öğretim elemanlarının ders izlencelerine dâhil ettikleri boyutlarla öğrencilerin beklentileri arasında da bir uyum söz konusudur (Siddall, Mandell, & Hughes, 2010). Elbette öğretim elemanları bu boyutları kendi hazırlayacakları ders izlencelerinde derslerinin içeriğine, kendi ihtiyaçlarına ve öğretim felsefelerine uygun olarak düzenleyebilirler.

Son olarak, Türkiye’de yükseköğretimde ders izlencesi hazırlama konusundaki çalışmaların azlığı göz önünde bulundurulduğunda, bu makale eğitim ve öğretim faaliyetlerini geliştirmek isteyen öğretim elemanları ve yükseköğretim kurumları için bir kılavuz olarak düşünülebilir.

KAYNAKLAR

- Albrecht, M. L. (2009). Getting started: writing the course syllabus. *HortTechnology*, 19(2), 240-246.
- Altman, B. H., & Cashin, W. E. (1992). *Writing a syllabus*. Center for faculty evaluation and development (Idea Paper No: 27), Kansas State University, USA. Retrieved from http://www.theideacenter.org/sites/default/files/Idea_Paper_27.pdf
- Cardozo, K. M. (2006). At the museum of natural theory: the experiential syllabus (or, what happens when students act like professors). *Pedagogy*, 6(3), 405-433.
- Çakır, İ. & Çelik, A. (2014). Involving learners as active participants in designing a course syllabus: a sample research. *Journal of Computer and Education Research*, 2(3), 1-18.
- DeZure, D. (1998). Constructing syllabi that integrate new approaches to instruction: A balancing act. *Whys and Ways of Teaching*, 8(2), 1-9.
- Diamond, R. M. (1998). *Designing & assessing courses & curricula: a practical guide, revised ed.* San-Francisco: Jossey-Bass
- Fink, S. B. (2012). The many purposes of course syllabi: which are essential and useful? *Syllabus*, 1(1).
- Fornaciari, C. J., & Dean, K. L. (2014). The 21st-century syllabus from pedagogy to andragogy. *Journal of Management Education*, 38(5), 701-723.
- Grunert O’Brien, J., Millis, B., & Cohen, M. (2008). *The course syllabus. A learning-centered approach* (2nd Ed.). San Francisco: Jossey Bass
- Krathwohl, D. R. (2002). A revision of bloom's taxonomy: an overview. *Theory into Practice*, 41(4), 212-218.
- Matejka, K., & Kurke, L. B. (1994). Designing a great syllabus. *College Teaching*, 42(3), 115-117.
- McDonald, J., Siddall, G., Mandell, D., & Hughes, S. (2010). Two sides of the same coin: student-faculty perspectives of the course syllabus. *Collected Essays on Learning and Teaching*, 3, 112-118.
- Millis, B. (2009). *The syllabus toolbox: a handbook for constructing a learning-centered syllabus*. Teaching and learning center, University of Texas: San Antonio. Retrieved from http://utsa.edu/tlc/Resources/Docs/Syllabus_Toolbox_UTSA_%20BJM.pdf
- Parkes, J., & Harris, M. B. (2002). The purposes of a syllabus. *College Teaching*, 50(2), 55-61.
- Passman, T., & Green, R. A. (2009). Start with the syllabus: Universal design from the top. *Journal of Access Services*, 6(1-2), 48-58.
- Svinicki, M., & McKeachie, W. J. (2011). *McKeachie's teaching tips: strategies, research, and theory for college and university teachers. (13th Ed.)*. Belmont, CA: Wadsworth.
- Tokatlı, A. M., & Keşli, Y. (2009). Syllabus: how much does it contribute to the effective communication with the students? *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 1(1), 1491-1494.
- Universal Design for Learning (UDL). (2012). *A rubric for evaluating your course syllabus*. Retrieved from <http://enact.sonoma.edu/content.php?pid=218878&sid=2032318>